

OWCZY (85) *ai*

owczy (82), **owieczy** [cf ukr. овеууї] *LibLeg* (3).

o jasne; w owieczy e prawdopodobnie jasne (tak w owieczka).

sg m N owczy (10). ◇ G owcz(e)go (2). ◇ D owcz(e)mu (1). ◇ A owczy (1). ◇ I owczym *SienLek* (2), owcz(e)m (1) *FalZioł*. ◇ f N owczą (9). ◇ G owcz(e)j (2) *BibRadz*, *WujNT*, owiecz(e) *LibLeg* (2). ◇ A owczą (3), owieczu (1) *LibLeg*. ◇ I owczą (3). ◇ L owczój (7); -ój (1), -(e)j (6). ◇ n N owcz(e) (9). ◇ G owcz(e)go (1). ◇ D owcz(e)mu (1). ◇ A owcz(e) (2). ◇ I owczym (1). ◇ L owczym (9). ◇ pl N subst owcz(e) (2). ◇ G owczych (6). ◇ A subst owcz(e) (2). ◇ I m owczymi (1). ◇ L owczych (7).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVII – XIX w.*

Przymiotnik od „owca” (85) :

1. W funkcji dzierżawczej szeroko pojętej; *ovinus Mącz*; *agninus, oviaricus Calep* (75) : *Mącz* 271c; *Agninus Quod ex agno est, aut ad agnum pertinet – Iagniecy owczy łzkopowy. Calep* 44b, [743]a.

a. *Należący do owcy, od owcy pochodzący, właściwy owcy* (61) : Wilk ná się owczą łkorę wdział/ Y pokorną poštawę miał: Tákoż się miedzy owce wkradł/ Táiemnie ich wiele poiadł. *BierEz* R4, R4; *Syrzyłko/* albo z fiadłe mleko Owcze napreciw wšytkim złym trucinam pomaga *FalZioł* IV 2b; krew owcza z winem, wielką niemocz vzdrawia [...], Tuk kości owczich rostopiony zolejkiem orzechowym [...] / gdyby ktho pił/ tedy kamień wnątrz łamie *FalZioł* IV 2b; *Aries* łatínskie flowo wykłada fie v groekow iakoby mocz Iakoby mąż owczy *FalZioł* IV 2d, IV 4d, V 36v [2 r.], 103; *Balatus, Bekanie/ Owczy wrzask. Mącz* 23a; *Mentigo, [...] Krofty/ Párchy ná podgárdłách y wárgách owczych. Mącz* 217a; *Mollestra, pelvis [lege: pellis] ovina, Skóra owcza. Qua galeas subtegebant, Którą przyłbice powłóczili. Mącz* 230a, 183c, 214d [2 r.], 271c; Albo weźmi owczych bobkow/ miętki/ y płódźifczkowego pierza/ drożdzy octowych/ á opichowey wodki/ wdrob chlebá białego *SienLek* 86v; Gdy łye kto łtlucze/ [...] ma owczą żółć/ z niewieścim mlékiem pić *SienLek* 148v, 143, 173v, 175v, 179; Iełliby kto nákrzył wilká owczą łkorą/ á iáko wilká poznafz/ iełli nie ábo z głófu/ ábo z poštętku? *CzechEp* 37; *Calep* 670b, [725]b, [743]a; [Owczy park/ Oefipus. Wullenfchmutz. Iełt to lipkość łpotu pod owczymi páchami/ y w kroku nawięcey. *SienHerb* L#].

W połączeniach szeregowych (4): iż vrina człowiecza napodobnieyſza iełt [...] ku owczemu moczowi/ y teź ku koziem, y ku ołłowemu. *FalZioł* V 14; *SienLek* 6v, 8; A wźákołz pierworodnego krowiego/ ábo pierworodnego owczego/ ábo pierworodnego koziego [*primogenitum bovis vel primogenitum ovis, vel ... caprae*; za pierworodne od Krowy/ Owce/ y Kozy *BibRadz*]/ nie małz odkupować *BudBib* Num 18/17.

W przeciwstawieniu: »barani ... owczy« (1): Baranie mięfo łtare, iełt ciepleyſze y nie thak wilkie iako owcze *FalZioł* IV 3a.

W charakterystycznych połączeniach: bobki owcze(-y, -a) (3), głowa, gnoj, kość, krew, łoj (2), łupież, mąż, mięso (2), mleko (6), mocz, park, pierworodny, skor(k)a (12), wargi, wełna (2), żółć.

Szeregi: »owczy i (albo) kozi (a. kozłowy)« [szyk 5:2] (7): kozie mleko albo owcze á gwozdziki moześz iełć. *FalZioł* V 48v; *KrowObr* 60; wodę pić y mleko ieść/ mąkę wárzoną z łoziem owczym albo kozłowym/ lekárftwo iełt. *SienLek* 93, 128v; *CzechEp* 62; *ReszPrz* 25; [Prorocy] błákáli fię w

owczych y kożich fkorách [*in melotis in pellibus caprinis*] *WujNT Hebr* 11/37 [*przekład tego samego tekstu: KrowObr, CzechEp, ReszPrz*]. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.*]

»skopowy albo owczy« (1): A przetho gich [*baraniąt*] mięfo lepsze iest niż fkopowe albo owcze *FalZioł* IV 3a.

Przen: Taki jak u owcy; w nawiązaniu do owczej łagodności oraz do biblijnego wyrażenia: in vestimentis ovium Matth 7/15 (21) :

W przeciwstawieniu: »owczy ... wilczy« (2): *RejKup* cc2; Tenci iest nąpierwfy i ną wiefzy przykład przewrotności a owczego odzienia i zarás wilczego drapieftwa/ wpierwsem proroku fałszywem fztatanie *MurzNT* 31.

Przysłowie: Wífak wies przikazanie moye Niemał tam wýmýłow zadnych Ani też przikrofczi zdradnich Co wowczye fkurze dzelayą A Wylczą poftawe maia RejKup cc2; *Tobye mowę wilku w owczye poftawy/ ty w błazeńkim odzyenyu/ ktoryś fye po błazeńku ogolił. KromRozm I* A3; *LubPs* D4 marg; *KrowObr* 1v, 37; *Azałz* nie to iest wrodzona złość fałszerzow/ kłamcow matączow/ wilkow w owczym odzieniu chodzących *CzechRozm* 81v; *A chytne wilcze [= papież]/ pod wełną owczą. Bo ma rożki iákoby báránie: gdy tego pánowania vzywa CzechEp* 383. [*Ogólem 7 r.*]

[*Zwrot: »[co] owczym płasczykiem zakrywać«: iuż opiáno/ [...] iáko fie [luteranie] z ftáremi kácerzmi zgadzaią á ich kácerftwá/ owczym płasczykiem zákrywaią WizFaleczDucha* F2v.]

Wyrażenia: »owcze odzienie« [*szyk 8:3*] (11): *A což inego yest owcze odzyenye? yedno wyfwobodzenye/ dofyć vczynyenye/ á krew páná Kryftułowá báránká nyewinnego (ktorą złość fwoyę przykrywaią) KromRozm I* [L3], [L3]; *MurzNT* 31; *KrowObr* 1v, 37, 60; *RejPos* 186v; *WujJud ktv; CzechRozm* 81v; *NiemObr* 152; *Strzeżcie fie pilnie fałszywych prorokow/ ktorzy do was przychodzą w odzieniu owczym [in vestimentis ovium]/ lecz we wnątrz fą wilcy drapieźni. WujNT Matth* 7/15.

»owcza postawa« [*szyk 3:1*] (4): *KromRozm I* A3; *RejZwierz* 53v; *SienLek* Ttt4v; *nie dáymy fie nigdy vwodzić tym fałsznym Prorokom iego/ ktorzy ták do nas przychodzą iáko wilcy drapieźni/ máiac z wirzchu owcze poftawy RejPos* 189.

»owcze postępk« (1): *gdyż X.K. wšytko opák czyni? gdy też nie náśláduie owczych poftępkow ále w tym przeciwnych/ chcąc Wędźidłem swoim wšytkich okiełznác CzechEp* 22.

»owcza skora« (2): *RejKup* cc2; *Wilcy drapyeźni w owczye fkorze. LubPs* D4 marg.

»owcze szaty« [*szyk 1:1*] (2): *iesli przychodzą w fztách owczych/ to iest pod imieniem Páná Chriřtułowym/ ftroiąc poftawę prawdziwych prorokow/ y máiac ząwždy w gębie łowo Boże. WujNT* 31, 575.

b. Odnoszący się do owcy jako podmiotu treści wyrazu określanego (3) :

Wyrażenia: »bydło owcze« (1): *oviarium pecus, Bydło owczę* [!]. *Mącz* 271c.

»stado owcze« = *oviaria, ovium grex Calep* (2): *Baranowi go [Ulissesa] rownam ja kędzierzawemu, Ktory pięknemu stadu wodzem jest owczemu. KochMon* 26; *Calep* [743]a.

c. Odnoszący się do owcy jako obiektu treści wyrazu określanego (5) : *Chczefzli oddalić niemocy*

owcze od ktorych zdychaią *FalZioł* IV 2b; *Baranka też ktore⁸⁰ obiorą być wodzem owczem/ może pafterz zmlódu zwyczągic głółowi swojemu FalZioł* IV 3a; *Kto nie wchodźi drzwiami do obory*

owczey [in ovile ovium; do owczárniey owczey *Leop*; do owczárnie *WujNT*]/ ále wchodzi inedy/ ten iest złodziey *BibRadz Ioann* 10/1; *BielKron* 18; *Opilio*, *Páltuchá owczy/ Owczárz. Mącz* 265b.

d. *Zrobiony z tego, co pochodzi od owcy (3)* : *Melota*, *owczy kozuch BartBydg* 88b; *Ovinus caseus*, *Owczę małdrziki [= serki] Mącz* 271c; *WujNT* 396.

2. *Zestawienia w funkcji nazw botanicznych (2)* :

»owczy język« = *Pulmonaria officinalis L. (Rost) (1)*: *Buglossa vel Buglossus*, *Wołowy yęzyk. Borrago*, *alii dicunt Borag. [...]* *Wołowy yęzyk / álbo owczy yęzyk/ yáko zowá niektorzi. Mącz* 27d.

»owcza wełna« = *Vitex Agnus castus L. (Rost) (1)*: *Vitex*, *Nieyáki rodzay ziela Agnus castus zwánego/ owcza wełná Mącz* 499d.

3. *Zestawienia w funkcji n-loc (8)* :

»Plac Owczy« (1): *A iest w Ieruzálem podle plácu owczego/ ładzáwká (marg) owcza ładzáwká (-) WujNT Ioann* 5/2.

»Owczá Sadzawka« = *sadzawka w Jerozolimie, wg badań archeologicznych różna od „Betsaidy”;* *probatica piscina Vulg, Cn (4)*: *Vzdrawia w Sobotę onego/ ktory leżał v owczey ładzáwki WujNT przedm* 35; *iest w Ieruzálem podle plácu owczego/ ładzáwká (marg) owcza ładzáwká (-) ktorá po Zydowfku zowią Betháidá WujNT Ioann* 5/2; *Bo y tá owczá ładzáwká dla tego ták bylá názwana/ iż w niey owce y innych bydłat miéłá pierwey bywály omywáne/ á potym ofiárowane WujNT* 322, *Zzzzz3v*.

»Owiczá Woda« (3): *A po tey ftronie Towanya fprzekopską zyemya granycza v.m. po owyczvwodv, y powyífzey owycze wodi a od wyerzchv owyczeowodi [!] w wyerzch somara LibLeg* 10/72.

Cf [OWCOWY], OWIECZNY